

УДК 94:323.22(495)

<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2020-12-10>

Деменко О.Ф.

ТРИУМФ ЛІВОГО ПОПУЛІЗМУ В ГРЕЦІЇ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

У статті проаналізовано причини і наслідки поширення ідеології лівого популізму у Греції. Встановлено, що успіху Коаліції ліворадикальних сил СИРІЗА, яка перебувала при владі у Греції протягом 2015-2019 рр., сприяла низка чинників. Найважливіші серед них: популярність лівих ідей у суспільно-політичному просторі Греції; традиції популізму, які притаманні більшості політичних сил країни; незбалансована бюджетно-фінансова політика, структурні макроекономічні дисбаланси, низька достовірність статистичних даних та значний державний борг; світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр.; погіршення соціальних стандартів та демографічних показників, поширення безробіття; негативний вплив міграційної кризи; жорстка позиція кредиторів Греції, на яких суспільна думка перекладала відповідальність за соціально-економічні проблеми країни.

Зазначається, що феноменом лівого популізму у Греції став той факт, що відразу після перемоги на виборах Коаліція радикальних лівих СИРІЗА, затиснута між вимогами кредиторів і реальним станом економіки, відмовилась від ліворадикальних популістських ідей і була змушена проводити неоліберальну економічну політику. Вже у 2016 р. країна повернулася до повільного економічного зростання, а у 2018 р. була завершена програма фінансової допомоги. Проте через невиконання власних передвиборних обіцянок СИРІЗА втратила владу на виборах 2019 р. і зайняла центристське місце у політичній системі Греції. Вагомою заслугою Коаліції ліворадикальних сил СИРІЗА стало успішне вирішення майже тридцятирічної суперечки із Північною Македонією щодо назви останньої.

Обґрунтовується думка, що для України головний висновок із аналізу грецьких подій початку ХХІ ст. полягає в усвідомленні того факту, що складні проблеми політичного та соціально-економічного характеру, які постали перед нашою країною, не мають простого і швидкого вирішення. Щоб досягти успіху, Україна повинна послідовно захищати власні національні інтереси, зміцнювати суверенітет і незалежність, проводити збалансовану бюджетну та фінансово-економічну політику.

Ключові слова: ідеологія, лівий популізм, Греція, Коаліція радикальних лівих сил СИРІЗА, фінансово-економічна політика.

Особливістю розвитку політичних процесів у багатьох країнах світу на сучасному етапі стало стрімке поширення популізму, який у багатьох випадках став загрозою світовій політичній та економічній стабільності. Популісти діють у широкому політичному спектрі – від ультралівого до ультраправого. Їх ідеї приваблюють громадян як у бідних, так і у багатих країнах. Вони фокусуються на складних проблемних питаннях, які є важливими для більшості населення, та пропонують прості й швидкі шляхи досягнення результату. Головними причинами поширення популізму, у першу чергу, є проблеми соціально-економічної незахищеності громадян, зростання нерівності у доходах, міграційні проблеми, втрата довіри до діючих політиків, які неспроможні адекватно реагувати на потреби суспільства. Так формується політичний запит на несистемних політиків, відкриваючи дорогу популізму.

Перемога у 2019 р. на президентських виборах в Україні антисистемного кандидата із виразно популістськими гаслами викликає потребу проаналізувати досвід інших країн, які мали подібні ситуації.

У першу чергу варто згадати США, де чинний президент Дональд Трамп задає популістські тренди не лише у внутрішній, а й у зовнішній політиці. Утім, екзотичні заяви та ідеї Д. Трампа врегульовує стійка система політичних інститутів США. Не менш цікавим для України є досвід європейських країн, у багатьох із яких популісти і лівого, і правого спрямування формують уряди та стають дедалі вагомішою частиною політичного ландшафту. Є приклади, коли учорашні популісти, очоливши уряд, швидко перетворюються на цілком системних і відповідальних політиків. Іноді відбувається і зворотній процес – цілком респектабельні політичні сили підлаштовують власну риторику і практику під популістські гасла.

У цьому контексті для України надзвичайно важливим і показовим є досвід Греції. У цій країні політики, що прийшли до влади на ліворадикальних популістських гаслах, були вимушені послідовно впроваджувати непопулярні реформи, критика яких свого часу забезпечила їм перемогу на виборах. Алексіс Ципрас, колишній прем'єр-міністр Греції 2015-2019 рр. та лідер Коаліції радикальних лівих СІРІЗА, пройшов складний шлях від популіста-революціонера, який погрожував докорінно змінити статус-кво не лише у Греції, а й у всьому ЄС, до респектабельного політика, який всупереч власній ідеології запровадив найжорсткіші заходи бюджетної економії та спромігся вивести свою країну із принизливої залежності від кредиторів. Під кінець свого перебування при владі він здійснив неймовірний зовнішньополітичний крок, немислимий для пересічного грецького політика, який завжди переймається власними рейтингами: успішно вирішив суперечку із Північною Македонією щодо назви останньої.

Події, які відбувалися у Греції на початку XXI ст., привернули до себе увагу як багатьох науковців та політичних аналітиків, так і широкого суспільного загалу. Адже проблеми, які постали перед Грецією, стали серйозним випробуванням не тільки для грецького суспільства, а й для Європейського Союзу у цілому, як найуспішнішого інтеграційного об'єднання у світовій історії. Нині можна зробити попередній висновок про те, що спільними зусиллями і греків, і європейців вдалося уникнути найгіршого сценарію розвитку подій. Але грецькі події потребують серйозної уваги у контексті аналізу причин і наслідків тріумфу лівих популістів у цій країні та можливості використання грецького досвіду вирішення політичних та соціально-економічних проблем в українських реаліях.

Утім, ситуація в Україні є унікальною. В інших країнах популісти, які йшли до влади, пропонували нехай і прості та хибні, але цілком конкретні шляхи вирішення існуючих проблем. При цьому, як правило, вони намагалися реалізувати свої обіцянки. В Україні ж переможець президентських виборів

2019 р. досяг успіху, не озвучивши жодного плану – простого чи складного – щодо вирішення проблем країни, повністю експлуатуючи власний медійний образ та антирейтинг як свого попередника, так і багатьох інших учасників передвиборчої кампанії [1]. Більше того, навіть зараз, коли вже пройшло майже півтора року після зміни влади в Україні, важко чітко зрозуміти ключові елементи стратегії й тактики Президента та Уряду України щодо вирішення найнагальніших проблем політичного та соціально-економічного розвитку України.

Варто зазначити, що традиції популізму завжди були поширеними серед більшості провідних політичних сил Греції. Коаліція радикальних лівих СІРІЗА була далеко не першою серед тих, хто взяв на озброєння гасла популізму. Щоб сподобатися електорату, грецькі політики різного ідеологічного спрямування незмінно обіцяли суспільству поліпшення соціальних благ, проте досягали реалізації власних обіцянок не за рахунок зваженої соціально-економічної політики, а за рахунок залучення кредитів.

Фундамент сучасного грецького боргу був закладений ще у 1980-х рр. за правління уряду соціалістів на чолі з Андреасом Папандреу, який у 1974 р. заснував партію ПАСОК (Всегрецький соціалістичний рух) і вже через сім років переміг на виборах із приголомшливим результатом – 48% голосів. Таку підтримку політик здобув завдяки обіцянкам здійснити низку соціальних реформ, які перетворили б Грецію на державу загального добробуту європейського зразка. Значною мірою А. Папандреу зумів реалізувати свою соціальну програму. Зарплати й пенсії зростали, діяли субсидії для малозабезпечених сімей, було впроваджено загальнодержавну систему охорони здоров'я. Індикація зарплат дала змогу значно зменшити соціальну нерівність у країні. Утім, вже у 1988 р., після семи років урядування А. Папандреу, зовнішній борг Греції зріс удвічі і становив 50% ВВП: сам по собі не критичний показник, проте критична тенденція. Купівельна спроможність більшості греків збільшилась, але темпи розвитку економіки країни залишалися попередніми – саме це і стало причиною зростання зовнішнього боргу та посилення залежності уряду А. Папандреу від європейських кредитів [2].

За час другого прем'єрства А. Папандреу Греція збільшила свій зовнішній борг до позначки 100% ВВП. Рівень боргу вдавалося тримати на такому рівні аж до світової економічної кризи 2008 р., після якої економіка країни виявилась у стагнації, із якої остаточно не може вийти і досі.

На кінець 2014 р. співвідношення державного боргу до ВВП у Греції досягло позначки 174,5%. Це був третій найгірший показник у світі після Японії (227,7%) та Зімбабве (181%) [3].

Варто зазначити, що лідера Коаліції радикальних лівих СІРІЗА А. Ципраса часто порівнювали з А. Папандреу у грецьких та західних ЗМІ. Брили до уваги як його політичну програму, так і особисті риси. Очевидно, що ці порівняння не були безпідставними.

У 2001 р. Греція вступила у зону євро. Цей крок розглядався як засіб здатний ініціювати давно назрілі структурні реформи у національній економіці та забезпечити її сталий розвиток. Однак, цим сподіванням не судилося збутися. Сукупність структурних макроекономічних дисбалансів та значний державний борг, який, незважаючи на стійке економічне зростання, продовжував неухильно збільшуватися, зробили становище країни вкрай нестійким. Світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр. з усією гостротою продемонструвала соціально-економічну вразливість Греції, яка з того часу продовжує залишатися у капкані боргової кризи.

У січні 2010 р Міністерство фінансів країни підготувало доповідь, в якій були детально викладені причини виникнення кризи і визначені шляхи її подолання. Зазначалося, що непогані показники зростання ВВП після переходу країни на євро виявилися недостатніми для приведення в порядок національних фінансів. Влада Греції так і не спромоглася вийти на формування збалансованого державного бюджету. Протягом 2004-2009 рр. обсяг виробництва в країні збільшився на 40%, водночас за цей період доходи бюджету зросли на 31%, тоді як обсяги витрат центрального уряду збільшилися на 87% [4, с. 84].

Важливою характеристикою такої ситуації була невідповідність прийнятих бюджетів і реальних державних витрат, у результаті чого нерідко країна витрачала грошей більше, ніж планувалося, що призводило, зокрема, до зниження передбачуваності розвитку економіки. Для вирішення цієї проблеми у 2011 р. була проведена реформа системи нагляду за виконанням бюджету, що дозволило поліпшити контроль за виконанням бюджету, бюджетними надходженнями та витратами як на національному, так і на місцевому рівнях.

Інша проблема була пов'язана із низькою достовірністю статистичних даних. У своїх доповідях про дефіцит державного бюджету і державний борг Греції Європейська комісія зазначала, що дані, отримані з 2005 по 2009 рр., згодом занадто часто коригувалися у бік зниження. Недостатньо коректна статистика не дозволяла достовірно прогнозувати зростання ВВП, дефіцит державного бюджету і рівень державного боргу: у кінці року ці показники могли виявитися значно гірше очікуваних. У 2010 р. Міністерство фінансів Греції внесло низку змін до методології ведення статистики з метою поліпшення її достовірності для відновлення довіри фінансових інвесторів. Однак, незважаючи на низку позитивних змін, загалом ситуація у цій сфері й досі залишається складною [4, с. 84-85].

У 2009 р. дефіцит держбюджету досяг рівня 15,6% ВВП, а вже у 2010 р. стало зрозуміло, що Греція не здатна самостійно обслуговувати свої борги і єдиний вихід – звернутися за зовнішньою фінансовою допомогою. При цьому через зниження кредитного рейтингу прибутковість довгострокових облігацій досягла такого високого рівня, що стало неможливо звертатися за фінансуванням на ринки приватного капіталу. З метою уникнення дефолту у

травні 2010 р. грецький уряд домовився з Європейською комісією (ЄК), Європейським центральним банком (ЄЦБ) та Міжнародним валютним фондом (МВФ) про поетапне виділення країні протягом трьох років кредиту в розмірі 110 млрд. євро. В обмін на допомогу уряд Греції погодився провести наступні реформи:

- запровадити заходи суворої економії з метою відновлення і оздоровлення державних фінансів;
- здійснити приватизацію державних активів на суму 50 млрд. дол.;
- реалізувати низку структурних реформ з метою поліпшення конкурентоспроможності країни.

Отримання першого пакету допомоги стабілізувало ситуацію, проте не призвело до її негайного поліпшення. Зусилля щодо зниження витрат держбюджету обернулися падінням його доходів. У 2011 р. Греція була змушена знову звернутися до трійки міжнародних кредиторів (ЄЦБ, ЄК, МВФ) за другим пакетом фінансової допомоги у розмірі 130 млрд. євро.

Надання цієї допомоги обумовлювалося низкою умов. Зокрема, передбачалася реструктуризація боргу перед приватними власниками грецьких боргових облігацій (банками, страховими компаніями та інвестиційними фондами). Приватні власники грецьких облігацій були вимушені «добровільно» погодитися на списання 53,5% їх вартості. Списання боргів у розмірі 107 млрд. євро забезпечило у березні 2012 р. зниження державного боргу із 350 до 240 млрд. євро [4, с. 85]. До кінця 2014 р. після кількох років рецесії, коли Греція втратила близько 25% ВВП, країна зуміла повернутися на траєкторію економічного зростання. Складалося сподівання, що вже найближчим часом Греція, слідом за Ірландією та Португалією, зможе успішно завершити програму фінансової допомоги.

Проте кардинально змінилася політична ситуація. У результаті дострокових парламентських виборів на початку 2015 р. до влади у Греції прийшла Коаліція радикальних лівих сил СІРІЗА, яка заявила, що не дотримуватиметься досягнутих раніше домовленостей з міжнародними кредиторами.

У відповідь міжнародні кредитори призупинили надання фінансової допомоги, а ЄЦБ відмовився кредитувати грецькі банки. Масове виведення із банків вкладниками своїх грошей, різке падіння довіри інвесторів не лише повернули Грецію до стану рецесії, з якого вона із такими зусилля вийшла у 2014 р, але й поставили її до середини 2015 р. на межу колапсу.

Підготовлений у 2014 р. план завершення програми фінансової допомоги виявився абсолютно нереальним у нових обставинах. Зіткнувшись з реальною перспективою виходу країни із зони євро, чого не бажало більшість громадян Греції (69%), уряд прийняв рішення не давати негайної згоди на запропонований міжнародними кредиторами план порятунку. Замість цього був проведений референдум, на який винесли питання про прийняття плану фінансової допомоги і пов'язаних із нею заходів суворої економії. Хоча

винесення на референдум фінансових питань безпосередньо суперечить конституції країни, 5 липня 2015 р. він все ж таки був проведений. За відмову від угоди з кредиторами проголосувало 61,31% громадян Греції, і лише 38,69% підтримали угоду [4, с. 86].

Незважаючи на такий результат голосування, уряд незабаром погодився навіть на жорсткіші умови отримання фінансової підтримки, ніж передбачалося спочатку. Сподівання використати референдум як засіб тиску на кредиторів з метою спонукання їх не запроваджувати настільки суворі заходи економії не виправдалися. Погоджений план мав на меті поступове виділення Греції протягом трьох років 86 млрд. євро, з них 25 млрд. – банківському сектору.

Щоб забезпечити виділення фінансової допомоги та з метою оздоровлення державних фінансів, починаючи з 2010 р., Греція прийняла комплекс заходів зі скорочення державних видатків. Зокрема, були заморожені зарплати державних службовців; скоротилися бонуси працівникам, які фінансуються за рахунок коштів держбюджету; відбулися зміни трудового законодавства (перш за все щодо порядку звільнень та роботи у понаднормовий час); скоротилася чисельність державних службовців; зменшилася кількість і тривалість відряджень для працівників, що фінансуються за кошти держбюджету. Крім того, були скорочені, а потім повністю скасовані, різдвяні та великодні грошові премії, зменшилися виплати на відпустки, були підвищені податки, зокрема ПДВ і паливний збір. Була проведена приватизація низки державних компаній, кількість муніципалітетів скоротилася із 1000 до 400, був знижений мінімальний розмір оплати праці, збільшений пенсійний вік, скоротилися витрати на охорону здоров'я та оборону. Була прийнята низка заходів для створення більшої конкуренції в сферах охорони здоров'я, туризму та нерухомості [4, с. 86].

Не дивлячись на критику неоліберальних методів боротьби із кризою у Греції, існує погляд, що хоча внаслідок антикризових заходів Греція стала менш багатою країною, але у багатьох аспектах вона тепер є більш «європейською». Навіть грецькі економісти визнають, що антикризові заходи сприяли серйозній трансформації національної соціально-економічної моделі, яка без постійного тиску ззовні навряд чи була б можливою. Найглибша і послідовна реформа була проведена у системі пенсійного забезпечення, на фінансування якої у докризові часи витрачалося близько 2/3 всіх соціальних витрат держави. Крім скорочення на 20% звичайних пенсій і на 40% – дострокових та відмови від практики виплати 13-ї й 14-ї (різдвяної та великодньої) пенсій, були змінені самі підходи до їх нарахування. Величина пенсії стала залежати від заробітку працівника протягом всієї його кар'єри, а не тільки останніх 5-10 років. Заборонялося збільшувати пенсії на суму, яка перевищує зміну індексу споживчих цін. Були суттєво обмежені можливості для дострокового виходу на пенсію, а трудовий стаж, необхідний для її отримання, зріс із 35 до 40 років. Пенсійний вік також був збільшений до

67 років. Важливі реформи були також реалізовані у системі трудового законодавства. Головним їх змістом стало спрощення практики укладення колективних трудових угод та процедури звільнення співробітників, зменшення кількості найму нових працівників та скорочення 15 тис. чиновників [5, с. 45].

Вихід із кризи дався дорогою ціною для Греції. Рецесія закінчилася у кінці 2016 р. і країна повернулася до повільного економічного зростання. У липні 2017 р. відбулося успішне розміщення державних довгострокових облігацій і лише 20 серпня 2018 р. була завершена програма фінансової допомоги. Порівнюючи нинішній і передкризовий дохід за поточними цінами, можна побачити, що із 2008 р. середній грек втратив 3413 євро [4, с. 88]. Оскільки економіка Греції характеризувалася серйозними дисбалансами, її оздоровлення вимагало досить жорстких антикризових заходів. Такою була розплата за безвідповідальну бюджетно-податкову політику, яку Греція проводила напередодні кризи, коли, не зважаючи на зростання ВВП, рівень державного боргу продовжував збільшуватися.

Негативно на ситуацію вплинула і конфронтація із міжнародними кредиторами, яка розпочалася на початку 2015 р. після приходу до влади в країні партій СІРІЗА («Коаліція радикальних лівих») та «Незалежних греків». Вона знову повернула країну в стан рецесії. Лише перехід у липні 2015 р. до співпраці з кредиторами дозволив нормалізувати ситуацію. Якщо Греція продовжить здійснювати необхідні структурні реформи, є всі підстави очікувати поліпшення її макроекономічних показників і пом'якшення накопичених дисбалансів.

Складна соціально-економічна ситуація, міграційна криза, яка серед країн-членів ЄС найвідчутніше проявилася саме в Греції, посилюють у грецькому суспільстві євроскептичні настрої. Багато представників політичної еліти та значна кількість пересічних громадян покладають відповідальність за грецькі проблеми не на власний уряд, а на інститути Європейського Союзу, Німеччину як країну-лідера ЄС, міжнародні фінансові структури. При цьому, все ж таки, переважна більшість греків вважає, що країні варто залишатися і в єврозоні, і в складі Європейського Союзу, за умови реформування останнього. Так колишній прем'єр-міністр Греції та лідер Коаліції радикальних лівих СІРІЗА А. Ципрас зазначав, що варто переглянути не тільки сучасну організацію і повноваження наднаціональних інститутів, існуючі механізми реалізації спільних політик ЄС, співвідношення національних та загальноєвропейських структур, а й серйозно проаналізувати помилки, які були зроблені останнім часом, заради спільного процвітання всього інтеграційного об'єднання у майбутньому. На його думку, вже давно існує гостра потреба у зміні існуючої ситуації, коли «кордони залишаються відкритими для політики жорсткої економії, але залишаються зачиненими для людей», існує дефіцит демократії, соціальної згуртованості й солідарності [6, с. 72-73].

Коаліція радикальних лівих СІРІЗА займає особливе місце на лівому фланзі грецької політики. Під своїми прапорами (червоного, зеленого та фіолетового кольорів) СІРІЗА зібрала різноманітних грецьких «нових лівих» — єврокомуністів, неомарксистів, демократичних соціалістів, троцькістів, маоїстів, феміністів, радикальних екологів. З одного боку, така неоднорідність часто породжує дуже різні підходи та заяви, та з іншого боку, плюралізм, незашореність і відкритість вигідно відрізняють концепт Коаліції радикальних лівих СІРІЗА від багатьох лівих партій і в самій Греції, і в інших країнах.

Провідний грецький лівий політолог, член ЦК СІРІЗА Статіс Кувелакіс однозначно визначав Коаліцію радикальних лівих як антикапіталістичну силу, що виражає інтереси трудящих класів та веде класову боротьбу. Секрет її небувалого електорального злету — копітка буденна робота у соціальних рухах, профспілках та інтелектуальному середовищі, яку активісти СІРІЗА вели як звичайні учасники, не претендуючи підпорядкувати їх своєму «мудрому керівництву» [7].

Власне на батьківщині античної демократії ліві ідеї були завжди популярними. Перша з активних донині політичних партій Греції — Комуністична з'явилася у 1918 р. під назвою Соціалістична робітничка партія. Свою нинішню назву вона прийняла у 1924 р. Авторитет Комуністичної партії значно зміцнився завдяки тому, що вона вела активну боротьбу проти німецько-італійської окупації. Наприкінці Другої світової війни у Греції широкі маси міського та сільського населення, організовані у Русі Опору під лівими гаслами, були готові до здійснення соціальної революції. Комуністичне крило антифашистського руху — Національно-визвольний фронт — Народно-визвольна армія (ЕАМ-ЕЛАС) — до кінця 1943 р. власними силами визволило половину території Греції, однак опинилося у конфронтації з антикомуністичною Народною республіканською лігою.

Внаслідок громадянської війни 1946-1949 рр., яка розгорнулась між прокомуністичними партизанами з Демократичної армії та монархічним урядом, який підтримували Велика Британія та США, ліві зазнали катастрофічної поразки. Десятки тисяч прихильників комуністичного руху було репресовано: страчено, ув'язнено (здебільшого у концтаборах або на безлюдних островах), відправлено у вигнання. Тривалий час після війни Комуністична партія Греції залишалась забороненою і її активісти, як і представники інших лівих сил, могли проводити легальну політичну діяльність винятково у рамках Єдиної демократичної лівої партії (ЕДА). Змушена діяти у вкрай несприятливих умовах, ЕДА разом з тим була школою політичного діалогу та плюралізму [7].

Особливо важливу роль ліворадикальні сили та студентство відігравали у боротьбі із ультраправою диктатурою «чорних полковників», після повалення якої діяльність Компартії Греції та інших опозиційних груп була відновлена. Однак, після падіння правої диктатури грецьких комуністів за популярністю

випередили соціал-демократи, об'єднані у новоутворений Всегрецький соціалістичний рух (ПАСОК).

Перебуваючи при владі, соціал-демократи провели цілу низку реформ: запровадили прогресивне оподаткування, створили систему загальнодоступної безкоштовної медицини, реформували й вивели з-під контролю церкви сімейне право, забезпечили рівність оплати праці чоловіків і жінок, а також її стабільне зростання, запровадили безкоштовну освіту й інші соціальні гарантії. При цьому особливістю грецької «держави добробуту» був той факт, що на відміну від багатьох інших західних країн, цей добробут не підкріплювався реальною економічною основою. Греція тривалий час жила у борг та була раєм для великих капіталістів: банкірів, судновласників, власників медіа.

У таких умовах розрізнені сили грецьких лівих дійшли висновку про необхідність координації зусиль у тих напрямках, де вони вбачали спільний інтерес: протидія приватизації, неоліберальній пенсійній реформі та «антитерористичному законодавству», заперечення війн в Югославії та Іраку. З оформленого ними у 2001 р. «Простору для діалогу щодо об'єднання та спільних дій лівих» у січні 2004 р. і постала Коаліція радикальних лівих (СІРІЗА) [7].

Перший результат новоутвореної Коаліції на парламентських виборах 2004 р. був не надто переконливим – 3,3% голосів, тим не менше до парламенту Греції пройшли шість представників СІРІЗА. Традиційною соціальною базою СІРІЗА є переважно наймані працівники із вищою освітою, а її електорат здебільшого сконцентрований у великих містах з промисловими підприємствами та університетами.

Різноманітності роботи СІРІЗА сприяло те, що вона об'єднала представників різних форм і течій лівого руху. На різних етапах до СІРІЗА увійшли наступні організації: політична сила Сінаспізмос, яка сповідує демократичний соціалізм, неомарксизм, екосоціалізм, фемінізм, альтерглобалізм; Комуністична організація Греції, яка є співорганізатором «Антиімперіалістичного простору» в рамках Європейських соціальних форумів; Комуністична платформа, яка знаходиться на позиціях троцькізму; Інтернаціоналістична робітничка лівиця, яка сповідує посттроцькізм та розглядає СІРІЗУ як «специфічну форму єдиного фронту» на засадах «чотирьох НІ» (ні – війні, ні – расизму, ні – неолібералізму, ні – лівоцентристській політиці); група «Червоні», яка є спостерігачем у відновленому Четвертому Інтернаціоналі; Антикапіталістична політична група; Соціалістична інтернаціоналістська організація; Радикальна ліва група «РОЗА»; Рух за єдність дій лівих; Екосоціалісти Греції та ціла низка інших організацій. Сінаспізмос була найбільшою за чисельністю складовою СІРІЗА (16 тис. членів на 2012 р.), слідом з великим відривом йшла маоїстська Комуністична організація Греції (до 1,5 тис. членів) [7].

Популярність СІРІЗА швидко зростала і вже на виборах 17 червня 2012 р. СІРІЗА набрала 27% голосів виборців. Однак, партії істеблішменту «Нова

демократія» та ПАСОК все ж змогли створити коаліцію, а Коаліція радикальних лівих стала опозиційною силою.

Справжнього тріумфу ліві досягли на дострокових виборах 2015 р., за підсумками яких Коаліція радикальних лівих СИРІЗА завоювала 36,34% голосів виборців і 149 місць у парламенті, тоді як правляча консервативна «Нова демократія» – лише 27,81% і 76 місць.

Наступного дня після виборів лідери Коаліції радикальних лівих СИРІЗА та правоконсервативної партії «Незалежні греки» менше ніж за годину уклали коаліційну угоду, що стало певним розчаруванням для прихильників СИРІЗА, адже ледь не по всіх положеннях своїх програм ці партії є прямими опонентами. Єдине у чому зійшлися їх вимоги – так це у неприйнятті чергового пакету антикризових заходів порятунку економіки, на якому наполягали ЄС та МВФ.

Лідер СИРІЗА А. Ципрас та його політична сила позиціонували себе як нові обличчя, які протиставлялися кланово-сімейному грецькому політичному мейнстриму із провальною політикою, підтасованою статистикою та готовністю виконати кожне побажання зовнішніх кредиторів. Мовляв, «колишні» завели Грецію у боргову яму, а ми вас звідти врятуємо.

Як ліворадикальна партія СИРІЗА невтомно критикувала хижацький неолібералізм, здирницький капіталізм та нестримну глобалізацію. Її політична програма у редакції 2014 р. повністю відкидала політику суворої ощадності та обіцяла повернути і навіть збільшити доходи та соціальні привілеї, втрачені за роки реформ. Партія А. Ципраса обіцяла зменшити чи навіть скасувати деякі податки, повернути бонуси та доплати, відновити мінімальну зарплату на рівні 751 євро, збільшити допомогу з безробіття, створити 300 тис. нових робочих місць, зупинити приватизацію, надати безкоштовну електрику та доступну медичну допомогу найбіднішим [8].

Популістська програма партії, стрімке зростання її популярності серед пересічних грецьких виборців і, врешті-решт, перемога на виборах шокували європейський істеблішмент та створили апокаліптичні очікування, аж до ймовірності виходу Греції із зони євро та ЄС.

Утім, затиснутий між вимогами кредиторів і реальним станом економіки, незважаючи на те, що 61,31% греків на референдумі 2015 р. проголосували за відмову від співпраці із кредиторами, А. Ципрас підписав запропонований кредиторами документ і забезпечив його ратифікацію.

Чи міг би А. Ципрас вчинити інакше і домогтися суттєвих поступок від міжнародних фінансових інституцій щодо списання більшої частини грецького боргу і пом'якшення заходів суворої бюджетної економії? Більшість дослідників вважають, що міжнародні кредитори не могли піти на поступки, адже це створило б небезпечний для них прецедент, який вплинув би на майбутні відносини не тільки із Грецією, а й з іншими країнами-боржниками, такими як Португалія, Італія, Іспанія. Тож грецький уряд був приречений

посилити режим економії і тісно співпрацювати із європейськими інституціями задля досягнення найменш болісних для грецького населення умов повернення кредитів. А у майбутньому контроль за виплатою кредитів має стати суворішим для урядів всіх країн.

Також з цього приводу існує погляд, який узагальнено сформулював Е. Лукас. Чому до людей, які працюють менше й отримують більшу платню, треба ставитись прихильніше? Чому неможливі платники податків у країнах Балтії або Словаччині повинні платити вищі збори чи навіть залізати в борги, щоб допомогти тим, чиє скрутне становище – наслідок їхньої власної недбалості? Систематична нездатність створити елементи сучасної європейської держави, як-от сформувати незалежну статистичну службу й земельний кадастр, реформувати держзакупівлі, лібералізувати ринки праці й товарів тощо породжує суміш обурення та нерозуміння у країнах, які доклали зусиль, щоб менш ніж за 10 років відійти від посткомуністичних руїн і створити власну історію успіху [9].

Крім цього варто зауважити, що у Греції залишається досить значний дисбаланс за показником продуктивності праці, порівняно із Францією, Німеччиною та іншими країнами. За окремими секторами економіки відставання у продуктивності праці складає більше 50%. Такий стан справ став наслідком тривалого правління соціалістів, які нехтували законами вільної економіки, підтримуючи високі соціальні стандарти і не піклуючись про надходження іноземних інвестицій до країни та збільшення продуктивності праці у грецькій економіці [10].

Тому після невдалого шантажу кредиторів номінально ліворадикальна СІРІЗА почала потроху рухатися до центру. І хоча вона намагалася точково підтримувати найзнедоленіші верстви населення, від більшості соціальних заходів довелося відмовитися. За умовами третього меморандуму із кредиторами, уряд Греції підвищив мінімальний пенсійний вік до 67 років, додатково обмежив пенсії, підняв ПДВ до рекордних 24%, наклав нові податки на фермерів та суднобудування, погодився на приватизацію ключових об'єктів на кшталт Афінського аеропорту та Салонікського порту. Здавалося, що виборці змирилися з безальтернативністю виконання вимог МВФ, віддаючи А. Ципрасу належне хоча б за те, що він спробував поборотися за альтернативу, а тому не одразу відплатили йому за порушення передвиборчих обіцянок, хоча відновлення економіки було дуже повільним і непевним [8].

Розплата за невиконання передвиборчих обіцянок наступила на дострокових парламентських виборах у липні 2019 р., на яких перемогла опозиційна консервативна партія «Нова Демократія» Кіріакоса Міцотакіса. За грецьких демократів проголосували майже 40% грецьких виборців і вони отримали 158 із 300 місць у парламенті. Політична сила СІРІЗА А. Ципраса, зазнала поразки і втратила 89 місць у парламенті. Невтішний результат партії А. Ципраса у Греції, який став обличчям європейського соціалізму ХХІ ст., певною мірою

відображає занепад лівого популізму в Європі загалом. Поразка СІРІЗА зайвий раз підтверджує прояв закономірної тенденції зниження впливу ультралівих партій в європейських країнах. За підсумками виборів до Європейського парламенту у 2019 р. кількість місць, які отримала фракція «Європейські об'єднані ліві/Ліво-зелені Півночі», скоротилася з 52 до 41. Разом із СІРІЗА до цієї фракції входять представники ультралівих партій із 14 європейських країн. Також останніми роками ліві партії втратили свої позиції в Іспанії, Чехії, Бельгії, Німеччині, Швеції, Голландії, Ірландії, Великій Британії [11].

Ультраліві втрачають популярність, оскільки їхні ідеї не відповідають викликам, які стоять перед ЄС. Вони не надто багато уваги приділяють міграційній кризі, на відміну від ультраправих євроскептиків на зразок «Ліги Півночі» в Італії або «Національного руху» у Франції. «Зелені» запозичили у лівих популістів ідеї прямої демократії, а ультраправі – антиглобалізм [11]. Судячи з результатів останніх виборів до Європарламенту, прихильники лівих поглядів віддають перевагу радше традиційним соціал-демократичним партіям, ніж єврокомуністам.

По суті кабінет А. Ципраса проводив неоліберальну економічну політику, далеку від соціалістичної передвиборної програми Коаліції радикальних лівих СІРІЗА, яка мало чим відрізнялася від діяльності уряду правоцентристської партії «Нова Демократія» та лівоцентристського «Всегрецького соціалістичного руху» ПАСОК.

З іншого боку, хоча Коаліція радикальних лівих СІРІЗА і втратила владу, проте в абсолютних цифрах її підтримка на виборах 2019 р. зменшилася лише на 4%, з 36% у 2015 р. до 31% у 2019 р. Поступившись радикально лівою риторикою, партія міцно зайняла центристське місце у політичній системі Греції.

Таким чином, відмовившись від ліворадикального популізму, А. Ципрас зміг розв'язати кілька болючих внутрішніх і зовнішніх проблем, на вирішення яких не наважувалися інші лідери.

Соціально-економічні негаразди загострили демографічну проблему у Греції. Так кількість жителів Еллади зменшилася з 2009 р. по 2017 р. майже на 356 тис. і станом на 1 січня 2018 р. становила близько 10 млн. 739 тис. осіб. За прогнозами Європейської комісії протягом наступних декількох десятиліть Греція зіштовхнеться із серйозними демографічними проблемами: старінням і скороченням працездатного населення (більш ніж на третину до 2060 р.). На тлі зростаючого відтоку корінного населення, зумовленого у першу чергу економічними причинами, Греція має один з найвищих темпів натуралізації іноземців у ЄС. Зокрема, у 2017 р. її новими громадянами стали понад 34 тис. осіб. Загалом кількість іммігрантів, які бажають жити і працювати в Греції, постійно зростає. На 1 січня 2018 р. у країні мешкало 933,8 тис. осіб (8,7% населення), народжених за межами ЄС [12, с. 80].

Трудові мігранти у Греції є однією з найуразливіших категорій. Вони недостатньо захищені у соціальній та освітній сферах, їх забезпеченість житлом, умови проживання та стан здоров'я також значно гірше, ніж у корінного населення.

Варто додати, що Греція опинилася в епіцентрі міграційної кризи, під якої прийшовся на 2015 р. Значна частина нелегальних мігрантів саме через Грецію намагалися потрапити до інших, заможніших країн Європейського Союзу. Лише за кризовий 2015 р. у Греції налічувалося понад 900 тис. нелегальних іммігрантів. Завдяки низці обмежувальних заходів з боку Європейського Союзу потік нелегальних мігрантів до Греції істотно знизився до 200 тис. осіб у 2016 р., 70 тис. у 2017 р. та 93 тис. у 2018 р. За перше півріччя 2019 р. цей показник склав близько 40 тис. осіб [13, с. 162-163]. Ця ситуація призвела до того, що значна кількість греків почала вважати нелегальних мігрантів однією з головних загроз національній безпеці країни. Почастішали випадки утисків мігрантів на ґрунті расової та релігійної нетерпимості, у суспільстві зростали неонацистські та націоналістичні настрої. У вересні 2015 р. за результатами парламентських виборів третє місце в грецькому парламенті зайняла права партія «Золота зоря», яка виступала з явними антиміграційними гаслами. Однак, останнім часом завдяки прийнятим заходам проблеми, з якими Греція зіштовхнулася у вигляді безпрецедентного напливу нелегальних мігрантів, почали поступово зменшуватися.

Певні елементи популізму можемо прослідкувати і у суперечці Греції із Північною Македонією щодо назви останньої, яка тривала майже три десятиліття. Утім, особливістю цієї ситуації став той факт, що саме Коаліція радикальних лівих СІРІЗА на чолі із А. Ципрасом змогла відкинути популістські націоналістичні упередження, притаманні багатьом політичним силам та грецькому суспільству загалом, запропонувавши компромісний варіант розв'язання існуючого конфлікту.

Відразу після проголошення незалежності Республікою Македонія у 1991 р. Греція висловила низку застережень керівництву нової держави. По-перше, македонська конституція з погляду Греції мала чітко виражений іредентистський характер, оскільки новостворена держава брала на себе зобов'язання захищати права македонців, які проживали за кордоном, зокрема і в Греції. По-друге, грецькі лідери заперечували щодо використання македонською владою грецької символіки, зокрема Вергінської зірки (символу македонських царів) на державному прапорі. І по-третє, предметом суперечки стала сама назва новоствореної держави. Появу на політичній карті світу Республіки Македонія греки вважали посяганням на їх національну історію, адже у Греції вважається, що слов'янське населення не має ніякого відношення до Македонії Олександра Великого і є прихованою претензією на грецьку частину цієї історико-географічної області [14, с. 68].

Врешті-решт, після тривалих суперечок і переговорів 17 червня 2018 р. керівники грецького і македонського міністерств закордонних справ Нікос Кодзіас і Нікола Дімітров у присутності глав обох держав і високопоставлених представників Європейського союзу та ООН підписали історичну угоду про нову державну назву Македонії. Підсумковий варіант угоди є компромісом між вихідними позиціями двох сторін та містить наступні положення:

- по-перше, Македонія отримає назву «Республіка Північна Македонія» або скорочено «Північна Македонія». Із політичного погляду цей варіант виявився самим нейтральним і прийнятним для обох сторін, таким, що не несе у собі ніяких негативних історичних конотацій;

- по-друге, нова назва буде використовуватися не тільки у взаєминах Північної Македонії на міжнародній арені, а й усередині держави;

- по-третє, громадяни колишньої югославської республіки, як і раніше будуть називатися македонцями, офіційна мова збереже назву македонської. Водночас, у документі підкреслюється, що македонська мова належить до південнослов'янської мовної спільноти, яка не має відношення ні до древньої грецької цивілізації, ні до історії, культури та спадщини Македонського регіону в складі Греції;

- по-четверте, обидві країни підтвердили непорушність міждержавного кордону [14, с. 72-73].

Українсько-грецькі відносини не є надто інтенсивними. Варто зазначити, що Греція послідовно підтримує суверенітет й територіальну цілісність України та антиросійські санкції, надавала допомогу у лікуванні українських військових, які зазнали поранень внаслідок російської агресії проти України. Не зважаючи на те, що із вуст лівих популістів періодично звучали ідеї щодо виходу Греції з єврозони, Європейського Союзу, НАТО, залучення кредитів із Росії та відміни антиросійських санкцій, практичного втілення ці заклики не знаходили.

Фактором, який впливає на характер відносин Греції з Україною, є грецька діаспора. В Україні проживає понад 90 тис. греків. Існує громадська організація «Федерація грецьких товариств України», до якої входять 95 грецьких товариств із 18 областей України. Відомим представником грецької діаспори є Почесний консул республіки Кіпр у Маріуполі, ректор Маріупольського державного університету Костянтин Балабанов – досвідчений дипломат і науковий діяч. У 1997 р. американський журнал «Time» визнав його одним з восьми найвидатніших греків зарубіжжя. З часів незалежності України К. Балабанов виступає в якості провідника українсько-грецьких відносин у гуманітарній сфері і добре знайомий з представниками політичної еліти Греції та Кіпру [11]. Налагоджені зв'язки між українськими греками та представниками політичної еліти Греції можуть стати основою для інтенсифікації співробітництва між нашими країнами.

Таким чином у результаті аналізу причин і наслідків поширення ідеології лівого популізму у Греції встановлено, що успіху Коаліції радикальних лівих СІРІЗА, яка перебувала при владі протягом 2015-2019 рр., сприяла ціла низка чинників. Найважливішими серед них були: популярність лівих ідей у суспільно-політичному просторі Греції; традиції популізму, які є притаманними для більшості політичних сил країни; незбалансована бюджетно-фінансова політика, структурні макроекономічні дисбаланси, низька достовірність статистичних даних та, як наслідок, значний державний борг, який постійно збільшувався і досяг показника близько 180% від ВВП країни; світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр., яка із усією гостротою продемонструвала соціально-економічну вразливість Греції; суттєве падіння рівня життя, погіршення соціальних стандартів та демографічних показників, поширення безробіття, особливо серед молоді; негативний вплив міграційної кризи, в епіцентрі якої Греція опинилася у 2015 р.; жорстка позиція кредиторів Греції, на яких суспільна думка перекладала відповідальність за соціально-економічні проблеми країни.

Феноменом лівого популізму у Греції став той факт, що відразу після перемоги на виборах Коаліція радикальних лівих СІРІЗА, затиснута між вимогами кредиторів і реальним станом економіки, відмовилась від ліворадикальних популістських ідей та передвиборних обіцянок і була вимушена проводити неоліберальну економічну політику. Вже 2016 р. країна повернулася до повільного економічного зростання і лише у 2018 р. була завершена програма фінансової допомоги для Греції. Проте через невиконання власних передвиборних обіцянок СІРІЗА втратила владу на виборах 2019 р. і, поступившись радикально лівою риторикою, зайняла центристське місце у політичній системі Греції. Вагомою заслугою Коаліції ліворадикальних сил СІРІЗА та її лідера А. Ципраса стало успішне вирішення майже тридцятирічної суперечки із Північною Македонією щодо назви останньої.

Головний висновок для України із аналізу грецьких подій початку XXI ст. полягає в усвідомленні того факту, що складні проблеми політичного та соціально-економічного характеру, які постали перед нашою країною, не мають простого і швидкого вирішення. Щоб досягти успіху, Україна повинна послідовно захищати власні національні інтереси, зміцнювати суверенітет і незалежність, проводити збалансовану бюджетну та фінансово-економічну політику. Збільшення соціальних стандартів та інших витрат бюджету має відбуватися на основі економічного зростання, а не шляхом постійного нарощування державного боргу, оскільки збільшення співвідношення між державним боргом та ВВП суттєво збільшує навантаження на державні фінанси і призводить державу до боргової кабали.

Список використаних джерел та літератури

1. Коваль Н., Панченко Ю. Зеленський не перший: як змінювались європейські країни після перемоги популістів. 26.04.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/04/26/7095675/>
2. Рибак В. Греція: еволюція боргу. 17.07.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/World/141121>
 3. Шапран В. Драма «грекономіки» та її уроки для України. 22.06.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/06/22/7035072/>
 4. Бобров А. Греция и Кипр в условиях долгового кризиса: сравнительный анализ // Мировая экономика и международные отношения. – 2019. – Том 63. – № 12. – С. 84-89.
 5. Волков А., Гутник А., Квашнин Ю., Оленченко В., Щедрин А. Преодоление кризисных явлений в некоторых странах ЕС // Мировая экономика и международные отношения. – 2015. – № 3. – С. 35-47.
 6. Власова К. Брекзит глазами греков // Современная Европа. – 2017. – № 6(78). – С. 70-80.
 7. Пилаш Д. СИРІЗА: від А до Ω. 30.01.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://commons.com.ua/ru/syriza-vid-a-do-ya-denis-pilash/>
 8. Коваль Н. Еволюція популіста: як антисистемний лідер завершив кризу та примирив Грецію із ЄС. 06.03.2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/03/6/7107210/>
 9. Лукас Е. Солідарність без привілеїв та винятків. 18.05.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Columns/50/141118>
 10. Брітченко І., Шапран В. На півдорозі до Афін: два уроки грецької кризи для України. 13.11.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/11/13/7073355/>
 11. Кухалейшвілі Г. Криза лівого популізму: Про що говорять результати парламентських виборів у Греції. 09.07.2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/kryza-livoho-populizmu-pro-shcho-hovoriat-rezultaty-parlamentskykh-vyboriv-u-hretsii-499063.html>
 12. Говорова Н. Мигранты в Греции: положение на рынке труда и социальная инклюзия // Современная Европа. – 2019. – № 5 (91). – С. 78-88.
 13. Власова К. Противодействие нелегальной миграции в Греции // Современная Европа. – 2019. – № 6(92). – С. 161-171.
 14. Квашнин Ю. Македонский вопрос в современной греческой политике // Мировая экономика и международные отношения. – 2019. – Том 63. – № 2. – С. 66-74.

References

1. Koval, N. & Panchenko, Yu. (26.04.2019). *Zelenskyi ne pershyi: yak zminiuvaylys yevropeiskii krainy pislia peremohy populistiv* [Zelensky is not the first: how European countries changed after the victory of the populists]. [Online]. Available from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/04/26/7095675/> [In Ukrainian].
2. Rybak, V. (17.07.2015). *Hretsia: evoliutsiia borhu* [Greece: the evolution of debt]. [Online]. Available from: <https://tyzhden.ua/World/141121> [In Ukrainian].
3. Shapran, V. (22.06.2015). *Drama "hrekonomiky" ta yii uroky dlia Ukrainy* [The drama of "Greek economy" and its lessons for Ukraine]. [Online]. Available from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/06/22/7035072/> [In Ukrainian].
4. Bobrov, A. (2019). *Grecija i Kipr v uslovijah dolgovogo krizisa: sravnitel'nyj analiz* [Greece and Cyprus amid the debt crisis: a comparative analysis]. *Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija* [World economy and international relations], 12, pp. 84-89. [In Russian].
5. Volkov, A., Gutnik, A., Kvashnin, Ju., Olenchenko, V. & Shhedrin A. (2015). *Preodolenie krizisnyh javlenij v nekotoryh stranah ES* [Overcoming the crisis in some EU countries]. *Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija* [World economy and international relations], 3, pp. 35-47. [In Russian].
6. Vlasova, K. (2017). *Brekzit glazami grekov* [Brexit through the eyes of the Greeks].

- Sovremennaja Evropa [Modern Europe], 6, pp. 70-80. [In Russian].
7. Pylash, D. (30.01.2015). *SIRIZA: vid A do Ω* [SYRIZA: from A to Ω.]. [Online]. Available from: <https://commons.com.ua/ru/syryza-vid-a-do-ya-denis-pilash/> [In Ukrainian].
 8. Koval, N. (06.03.2020). *Evoliutsiia populista: yak antysystemnyi lider zavershyv kryzu ta prymyryv Hretsiiu iz ES* [The evolution of the populist: how the anti-system leader ended the crisis and reconciled Greece with the EU]. [Online]. Available from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/03/6/7107210/> [In Ukrainian].
 9. Lukas, E. (18.05.2015). *Solidarnist bez pryvileiv ta vyniatkiv* [Solidarity without privileges and exceptions]. [Online]. Available from: <https://tyzhden.ua/Columns/50/141118> [In Ukrainian].
 10. Britchenko, I. & Shapran, V. (13.11.2017). *Na pivdorozhi do Afin: dva uroky hretskoi kryzy dlia Ukrainy* [Halfway to Athens: two lessons from the Greek crisis for Ukraine]. [Online]. Available from: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/11/13/7073355/> [In Ukrainian].
 11. Kukhaleishvili, H. (09.07.2019). *Kryza livoho populizmu: Pro shcho hovoriat rezultaty parlamentskykh vyboriv u Hretsii* [The crisis of left-wing populism: What the results of the parliamentary elections in Greece say]. [Online]. Available from: <https://ua.112.ua/statji/kryza-livoho-populizmu-pro-shcho-hovoriat-rezultaty-parlamentskykh-vyboriv-u-hretsii-499063.html> [In Ukrainian].
 12. Govorova, N. (2019). *Migranty v Grecii: polozhenie na rynke truda i social'naja inkluzija* [Migrants in Greece: Labor Market Position and Social Inclusion]. *Sovremennaja Evropa* [Modern Europe], 5, pp. 78-88. [In Russian].
 13. Vlasova, K. (2019). *Protivodejstvie nelegal'noj migracii v Grecii* [Countering illegal migration in Greece]. *Sovremennaja Evropa* [Modern Europe], 6, pp. 161-171. [In Russian].
 14. Kvashnin, Ju. (2019). *Makedonskij vopros v sovremennoj grecheskoj politike* [The Macedonian Question in Contemporary Greek Politics]. *Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya* [World economy and international relations], 2, pp. 66-74. [In Russian].

Деменко А.Ф. Триумф левого популизма в Греции: причины и последствия.

В статье проанализированы причины и последствия распространения идеологии левого популизма в Греции. Установлено, что успеху Коалиции леворадикальных сил СИРИЗА, которая находилась при власти в Греции в течение 2015-2019 гг., способствовал ряд факторов. Важнейшие среди них: популярность левых идей в общественно-политическом пространстве Греции; традиции популизма, присущие большинству политических сил страны; несбалансированная бюджетно-финансовая политика, структурные макроэкономические дисбалансы, низкая достоверность статистических данных и значительный государственный долг; мировой экономический кризис 2008-2009 гг.; ухудшение социальных стандартов и демографических показателей, распространение безработицы; негативное влияние миграционного кризиса; жесткая позиция кредиторов Греции, на которых общественное мнение возлагало ответственность за социально-экономические проблемы страны.

Отмечается, что феноменом левого популизма в Греции стал тот факт, что сразу после победы на выборах СИРИЗА, зажатая между требованиями кредиторов и реальным состоянием экономики, отказалась от леворадикальных популистских идей и была вынуждена проводить неолиберальную экономическую политику. Уже в 2016 г. страна вернулась к медленному экономическому росту, а в 2018 г. была завершена программа финансовой помощи. Однако из-за невыполнения собственных предвыборных обещаний СИРИЗА потеряла власть на выборах 2019 г. и заняла центристское место в политической системе Греции. Весомой заслугой Коалиции леворадикальных сил СИРИЗА стало успешное решение почти тридцатилетнего спора с Северной Македонией о названии последней.

Обосновывается мнение, что для Украины главный вывод из анализа греческих событий начала XXI в. заключается в осознании того факта, что сложные проблемы политического и социально-экономического характера, которые стоят перед нашей страной, не имеют простого и быстрого решения. Чтобы достичь успеха, Украина должна последовательно

защищать собственные национальные интересы, укреплять суверенитет и независимость, проводить сбалансированную бюджетную и финансово-экономическую политику.

Ключевые слова: идеология, левый популизм, Греция, Коалиция радикальных левых сил СИРИЗА, финансово-экономическая политика.

Demenko O. The Triumph of Left-wing Populism in Greece: Causes and Consequences.

The article analyzes the reasons and consequences of the spread of the ideology of left populism in Greece. It has been established that the success of the SYRIZA Coalition of Left Radical Forces, which was in power in Greece during 2015-2019, was facilitated by a number of factors. The most important among them: the popularity of leftist ideas in the social and political space of Greece; the traditions of populism inherent in most of the country's political forces; unbalanced fiscal policy, structural macroeconomic imbalances, low statistical reliability and significant government debt; the world economic crisis of 2008-2009; deterioration of social standards and demographic indicators, the spread of unemployment; negative impact of the migration crisis; the tough position of Greece's creditors, on whom public opinion blamed the country's socio-economic problems.

It is noted that the phenomenon of left populism in Greece was the fact that immediately after the victory in the elections, SYRIZA, sandwiched between the demands of creditors and the real state of the economy, abandoned radical left populist ideas and was forced to pursue a neoliberal economic policy. Already in 2016, the country returned to slow economic growth, and in 2018 the financial assistance program was completed. However, due to the failure to fulfill its own campaign promises, SYRIZA lost power in the 2019 elections and took a centrist place in the Greek political system. A significant merit of the SYRIZA Coalition of Radical Left Forces was the successful resolution of an almost thirty-year dispute with North Macedonia over the name of the latter.

The opinion is substantiated that for Ukraine the main conclusion from the analysis of the Greek events of the early XXIst century is the realization of the fact that the complex problems of a political and socio-economic nature that face our country do not have a simple and quick solution. To achieve success, Ukraine must consistently defend its own national interests, strengthen sovereignty and independence, and pursue a balanced budgetary and financial and economic policy.

Keywords: ideology, left populism, Greece, Coalition of radical left SYRIZA, financial and economic policy.